

Digital Humanities ja kirjastot

Posted on [18.12.2014](#) by [helehilt](#)
[2](#)

Keskustelu uusin menetelmin tehtävän humanistisesta tutkimuksesta on tänä vuonna lähtenyt Suomessa liikkeelle vilkkaana. Joulukuun alussa HY:n Humanistinen tiedekunta valitsi neljä tohtorikoulutettavaa, joiden alaksi oli määritelty Digital Humanities. Samaan aikaan Tutkijakollegium ja Kansalliskirjasto järjestivät yhteistyössä symposiumin, jonka teemana oli Big Data humanistisessa tutkimuksessa. Lokakuussa Tukholmassa järjestetyssä Itämeren alueen kirjastoverkosto Bibliotheca Baltican workshopissa pohdittiin kirjastojen roolia humanistisen tutkimuksen menetelmien muutoksessa. Miten kirjasto humanistien tutkimusinfrastruktuurina vastaa haasteeseen?

Mikä Digital Humanities?

Digital Humanities –sanaparia käytetään humanistisesta tutkimuksesta, joka hyödyntää uutta teknologiaa. Tutkimuksen kohde voi olla digitaalisessa muodossa oleva aineisto tai sen lopputuotteena voi olla portaali, verkkosivusto tai muulla tavalla jäsenelty digitaalinen kokonaisuus, joka mahdollistaa jonkin ainutlaatuisen aineiston uudenlaisen käytön. Joskus sanaa käytetään myös ajankohtaisen digitaalisen kulttuurin merkitysten kriittisestä tutkimuksesta.

Uudet teknologiat eivät vaikuta vain tutkimusaineiston käytettävyyteen ja saatavuuteen, vaan myös menetelmiin, joilla aineistoa lähestytään. Kun tekstiä, kuvaa tai ääntä käsitellään digitaalisesti, sitä on mahdollista tutkia kvantitatiivisesti ja tilastollisilla menetelmillä, jotka aikaisemmin ovat olleet käytössä lähinnä yhteiskunta- ja luonnontieteissä. Humanistien tutkimusaineistoa eli erilaisia kulttuuriperintöaineistoja käsitelläänkin usein *digital humanities* -projekteissa kuin tutkimusdataa. Kvantitatiiviset menetelmät voivat tuoda vastauksia vanhoihin tutkimusongelmiin, avata kokonaan uusia kysymyksiä tai toimia lähtöpisteenä perinteisemmälle humanistiselle tulkinnalle ja reflektiolle.

Bibliotheca Baltica ja kirjastojen rooli

Itämeren alueen yliopistokirjastot toimivat *Bibliotheca Baltica* -verkostossa jakaen tietoa ja yhteistyömahdollisuuksia kerran vuodessa. Tänä syksynä Tukholmassa [Södertörnin yliopistossa](#) 8.-10.10.2014 järjestetyn [workshopin](#) teemana olivat humanististen tieteiden uudet tutkimusmenetelmät.

Kirjastot ovat digitoineet kokoelmissaan olevaa kulttuuriperintöaineistoa jo pitkään sen säilyvyyden ja paremman käytettävyyden takaamiseksi. Kirjastojen lähtökohta perinteisesti on niin painetuissa kuin elektronisissa kokoelmissakin ollut dokumenttien järjestäminen ja niiden löytymisen mahdollistaminen huolellisen kuvailun avulla. Digitaalisen kulttuuriperintöaineiston mieltäminen selväräjaisen, dokumentoidun ja suhteellisen pysyvän kokoelman sijasta tutkimusdataksi, jota lähtökohtaisesti tullaan muokkaamaan ja käsittelemään erilaisilla työkaluilla on iso periaatteellinen muutos.

Pelle Snickars Umeån yliopiston [HumLab](#):ista korosti [esityksessään](#), että kirjastot eivät vielä ole siirtyneet kulttuuriperintöaineiston säilyttämisestä ja saatavuuden takaamisesta niiden monipuolisen käytön tukemiseen. Jos kirjastojen ei ole mahdollista rakentaa varsinaista laboratoriota digitaalisine työkaluineen, voidaan ajatella että edes aineistojen pitäisi olla mahdollisimman vapaasti saatavilla ja esimerkiksi käyttötukea uusien analysivälineiden käyttöönottoon voisi saada kirjastosta.

Kirjastojen asema pysyvinä instituutioina herätti myös toiveita. [Markus Schnöpf](#) Kölnin yliopiston [IDE](#)-instituutista muistutti, että *Digital humanities* -tutkimus tehdään useimmiten hankerahoituksella projekteissa. Jotta tutkimustuloksia ja hankkeessa käsiteltyä aineistoa voitaisiin hyödyntää mahdollisimman hyvin myös jatkossa, voisi kirjasto olla taho, joka huolehtii säilytyksestä ja jatkokäytöstä. Kirjastojen ammattitaito dokumentoinnissa ja kuvailussa on voimavara tilanteessa, jossa humanistinen tutkimus saa kokeellisen tieteen piirteitä. Hankkeet tarvitsevat tukea prosessien kuvaamisessa, jotta toisaalta onnistuneet prosessit voidaan toistaa, mutta mahdolliset virheet jättää tekemättä uudestaan. Tutkimusdatan hallinta on kirjastojen tutkijapalveluiden tärkeä teema kaikilla tieteenaloilla.

Kiinnostavia esimerkkejä hankkeista, joissa kulttuuriperintöaineiston digitointi tuo lisäarvoa tietyille yhteisölle, oli *Bibliotheca Baltica* kaksi. Saksankielistä aineistoa, jota on julkaistu itäisessä Keski-Euroopassa ja Baltian maissa kautta aikojen on koottu [DifMOE](#) -portaaliin, jossa ne ovat helposti tutkittavissa ja käytettävissä. Kansalliskirjaston [Uralica](#)-hanke puolestaan pyrki yhteistyöhön uralilaisten kielten puhujien kanssa automaattisessa tekstintunnistuksessa syntyneiden virheiden löytämiseksi ja korjaamiseksi. Suunnitelmissa on, että kielen käyttäjien korjaamat sanat lisätään ko. kielen verkossa olevaan sanakirjaan, jota yhteisö voi käyttää kielen opettamiseen ja hyötyä näin itse osallistumisestaan tutkimuksen tekemiseen.

Digital Humanities Helsingissä

Helsingin yliopistossa on aktivoitu *Digital Humanities* -teeman ympärillä tänä syksynä, vaikka humanistista tutkimusta digitaalisten aineistojen kanssa on tehty eri oppiaineissa jo pitkään. Vaikkapa Nykykielten laitoksen yhteydessä toimiva [FIN-CLARIN](#) -kielipankki on esimerkki vakiintuneesta ja vaikuttavasta humanististen tieteiden digitaalisesta tutkimusinfrastruktuurista Helsingin yliopistossa.

Humanistinen tiedekunta julisti syyskuussa 2014 haettavaksi 4 tohtorikoulutettavan tehtävää, joiden alaksi määriteltiin tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävä humanistinen tutkimus. Nelivuotisiin tehtäviin [valitut henkilöt](#) aloittavat työskentelyn vuoden 2015 alussa.

Tutkijakollegiumissa kuultiin kansainvälisiä asiantuntijoita, kun [Big Data Approaches to Intellectual and Linguistic History](#) -symposio kokosi kulttuurihistorioitsijoita ja kielentutkijoita pohtimaan datapohjaisia menetelmiä. Onnistuneet hankkeet toimivat rohkaisevina esimerkkeinä uudentyyppisestä tutkimuksesta, mutta samalla tutkimuksen tekeminen asettaa uusia ongelmia. Työkalujen toimintaa tulisi ymmärtää riittävän hyvin, jotta ne eivät ohjaisi liikaa kysymyksenasetteluja. Jos digitaaliset työkalut kasvattavat mittakaavaa, myös mahdolliset vääristymät ovat merkittävämpiä. Onko digitaalisessa muodossa oleva aineisto vain uusi esimerkki historiallisesta kaanonista, joka sulkee pois vähemmälle huomiolle jääneitä tutkimusaiheita?

Samalla viikolla järjestetty [Helsinki Digital Humanities Day](#) taas koostui työpajatyöskentelystä, jossa osallistujat pääsivät itse kokeilemaan käytetyimpiä työkaluja ja keskustelemaan omista hankkeistaan.

Digital Humanities muuttaa tutkimusta

Digital Humanities -hankkeet ovat olleet maailmalla vuosia kärjessä humanistisen tutkimuksen rahoituskilpailussa, koska niitä pidetään ajankohtaisina ja uutta luovina. Lähestymistapaa on toisaalta kritisoitu teknologian ihannoinnista ja väitetty kuplaksi. Selvää lienee, että digitaalisuus sinänsä ei tee tutkimushankkeesta kiinnostavaa, vaan hyvän hankkeen aineiston käsittelyssä tai jatkokäyttöön asettamisessa täytyy olla aidosti jotakin, jota ei voitaisi saavuttaa ilman digitaalista infrastruktuuria. Esimerkiksi jos verkkosivustoa on vaikeampi selata kuin painettua kirjaa, se ei palvele tarkoitustaan.

Digital humanities -lähestymistapa ei vaikuta vain tutkimuksen puitteisiin ja menetelmiin vaan myös työtapoihin. Stereotyyppi hiljaisuudessa yksin työskentelevästä humanistitutkijasta voi jäädä historiaan, koska digitaaliset hankkeet edellyttävät usein monitieteistä tutkimusryhmää, jonka osana työskentelee tietotekniikan asiantuntijoita. Humanistisen tutkimuksen tekeminen alkaa yhä enemmän muistuttaa muiden tieteidenalojen työskentelyä tutkimusryhmissä.

Teksti ja kuvat:

Maija Paavolainen
Informaatikko

Lue lisää:

[Tutkimuskirjastoalueen johtaja Liisa Savolainen Kansalliskirjasto-lehdessä](#) (2014)

[Suomen Lontoon Instituutin selvitys *Digital Humanities* -teemoista](#) (2014)